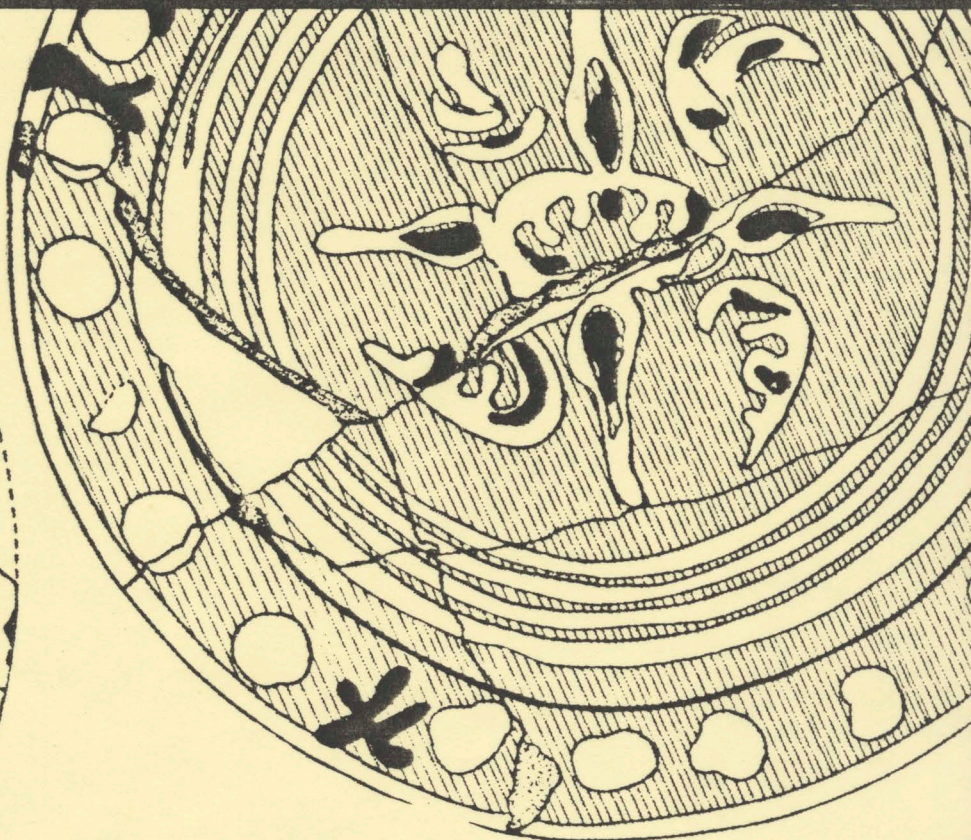
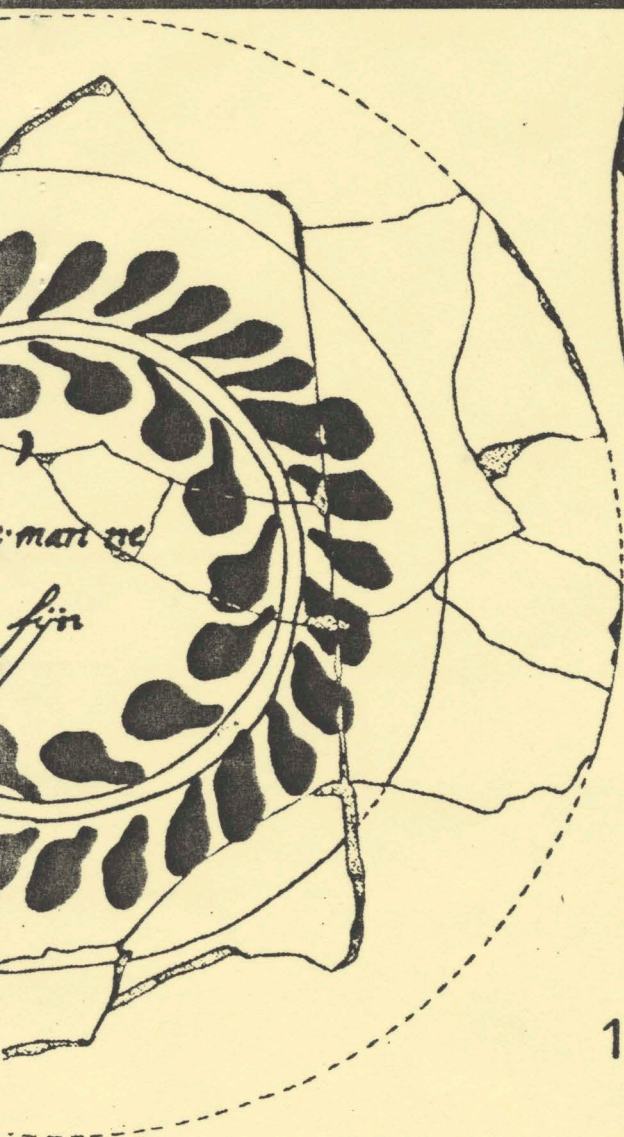

Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport

Nr 1983:09

RAPPORT

1 kv Slusskvarnen 1-4, 8-12
Provundersökning 1983
Mona Lorentzson

GÖTEBORGS ARKEOLOGISKA MUSEUM

Dnr/ 100/85

PROVGRÄVNING KV SLUSSKVARNEN

Provgrävningen utfördes under tiden 19/10 - 1/11 1983. I undersökningen deltog 1 arkeolog och 1 grovarbetare. Undersökningen skedde med hjälp av grävmaskin. I samband med provundersökningen konsulterades osteolog, kvartärgeolog och entomolog, vilka bedömde möjligheterna att vid fortsatt undersökning få fram relevant material som goda.

Åtta stycken provdiken (2-4 m breda) grävdes tvärs över tomten (i S-N riktning) för att utröna läge och omfattning av äldre bebyggelse lämningar.

Diken grävdes från söder mot norr (från Drottninggatan mot Södra Hamngatan). Läget för respektive iakttagelse är noterat i antal meter räknat från Drottninggatan. Skiktbeskrivningarnas nivåer är angivna i förhållande till markytan. Markytans nivå varierar mellan ca +12.60 (i väster) - ca+13.00 (öster).

DIKE I

Meter från
Drottn.gat.

ca 3-4	0-1,5 m	fyllnadsmassor (tegel etc)
	1,5-1,8 m	påfördgrå lera
	1,8-1,95	brunt torvliknande lager med växtdelar (gammal markyta)
	1,95-	orörd bottenlera

Norrut var lagerföljden spolierad av sentida källare. I norra delen av schaktet, närmast Södra Hamngatan kunde åter på vissa ställen den gamla markytan iakttagas. På dessa ställen förekom sporadiskt virke (stockar) i torvlagret ovanpå och i den påförda leran.

44-46	Fem tvärgående stockar ovanpå torven.
	Inga bebyggelse lämningar från 1600-1700-tal i detta dike.

DIKE II

0-22	0-1,5	fyllnadsmassor
	ca 1,5	sporadiskt förekommande tunt torvlager
	1,5-2,2	påförd lera
	2,2-2-4	svartbrunt torvlager
	2,4	orörd grå fet lera

24-34	Två parallella murar i kalkbruk, belägna med 3 m mellanrum. Skär genom diket i NÖ -SV riktning. Murarnas väggar är lodräta på insidorna, utsidorna är ojämna. Iakttagbar murbredd ca 4-5 m. Bevarad höjd ca 2,5 meter (övre nivå +12,24, undre nivå +9,75). I botten av partiet mellan murarna, i jämnhöjd med dessas undre nivå fanns vågrätt liggande virke (kvadratisk tvärsnitt, tjocklek: 0,2-0,3 m) vilket fortsätter in under murarna (rustbädd). Svårt att urskilja konstruktionen p g a inströmmande vatten.	
-------	---	--

Lagerföljd i partiet mellan murarna:

0-0,1	tegellager
0,1-0,3	tegel och murbruk
0,3-0,5	murbruk och lite tegel
0,5-0,85	murbruk och grå lera
0,85-1,3	gråbeige lera, vid ca 1,25 förekommer bitvis tunn risbädd
1,3- -0,25	(+9,75) omrört gråsvartlager av jord och lera med växtdelar, enstaka keramik och djurben.

Norr och söder om anläggningen är lagerföljden samma som vid 0-22.

DIKE III

I söder rel. djupa sentida källare. För övrigt lagerföljd som i dike II.

30	Ö-V dubbel rad med furupålar (diam 0,2m). Påltopparnas nivå ca +11,50
32,5	Tredubbel rad med furupålar liknande föregående. Mellan dessa pålgrupper är följande skiktning: fyllnadsmassor påförd lera med tegelinblandning brunt torvlikande lager orörd lera Dessa lager återkommer också norr om pålarna.
45-55	Mur eller murplatta (+11,05). På norra sidan om muren mörkgrått ler- och jordlager med växtdelar, djurben etc. ned till ca 4,5 m under markytan (+8,50). Vallgrav.

DIKE IV

0-26	fyllnadsmassor påförd lera brunsvart torvlager orörd lera
26	Kraftig stenmur i kalkbruk med lodrät sydsida, skär diket i NV - SÖ. Murens bevarade höjd ca 2 m. (ner till ca +10,00). Bredd ca 2 m. Lerfyllning i mellanrummet till nästa mur.
32	Hörn av kraftig stenmur i kalkbruk. Av samma slag som föregående. Norr om muren torvlager på +9,59, däröver påförd lera och fyllnadsmassor med mycket tegel. Den rustbädd som kom fram i södra delen av schaktet tillhör troligen sentida bebyggelse.

DIKE V

- 0 - ca 13 fyllnadslager
påförd lera
sporadiskt förekommande torvlager
orörd lera
- ca 14 - 22 Pålar i påfört lerlager, pålarnas toppar ca 0,5 m under markytan, diam ca 0,2 m. Leran är fet blågrå med fläckar av torv.
- 30 Kraftig stenmur i kalkbruk, muren fortsätter åtminstone ner till ca 3,5 m under markytan, grävningen slutade här. Mursidan är ojämn åt norr, utom de översta 0,2 m, därunder förekommer en ca 0,5 - 0,6 m bred utkragning. Södra mursidan är slät, denna sida skär snett genom schaktet i närmast NV riktning.
- 23 -30 Lagerföljd söder om muren:
0 - 0,6 fyllnadsmassor
0,6 - 1,5 grågul lera
1,5 - 1,7 torvlager med mycket ris och pinnar
- 40 - 44 0 - 1,0 fyllnadslager
1,0 -3,0 mörkgrå fet lera blandad med växt-
delar
3,0 - inblandning av växtdelar ökar. Vallgrav
- 44 Murplatta, översidan 1,8 m u markytan, ca 0,7 m tjock, ligger på pålar (ca 0,2 m i diam)
- ca 50 0 - 1,0 fyllnadsmassor
1,0 - mörkgrå lera med växtdelar. Vallgrav

DIKE VI

- 0 - 25,5 5 st murplattor, ca 0,3 m tjocka, 2 m breda, låg ca 1,8 m under markytan med ca 2 m mellanrum, låg på pålar. Mellan dessa:
0 - 1,7 fyllnadsmassor
1,7 - 2,2 påförd lera
2,2 - 2,35 torvlager
2,35 - orörd lera
- 26 - 38 Kraftig mur, övre delen bortbruten ned till ca + 10,54, muren fortsätter åtminstone ner till +10,00.
- 29 Ca 1 m bred vägg förekommer från ca 0,4 m under markytan, är delvis murad av tegel i kalkbruk på föregående mur. Möt N är ett betonggolv (ca 0,3 -0,4 m tjockt) lagt på muren, avgränsning mot norr kan därför inte iakttagas.
- 38 - 50 Lagren består av omrörd lera under ett ca 1 - 1,5 m tjockt lager med fyllnadsmassor, åtminstone ner till ca 3 m under markytan.
- 50 På 2,3 m under markytan ligger en rustbädd av S-N gående stockar, ca 7 m långa, under mittpartiet ligger tvärgående stockar. Ovanpå denna stockbädd ligger starkt jordblandad lera (jordvall?).

DIKE VII

- 0 - 16 fyllnadsmassor
påförd lera
torvlager (lagren delvis skadade)
orörd lera
- 16 - 26 Pålråd, pålarnas toppar ca 0,75 m under markytan, längd ca 6 m, omgivna av risbädd (0,1 m tjock, övre nivå +10,26), ovanpå denna och mellan pålarna fyllt med omrörd blågrå lera. Pålarna verkar vara stabilisering i en lervall som på utsidan (södra sidan) varit torvklädd. Vid ca 16 ett närmast lodrätt ca 0,5 m tjockt torvlager som begränsar anläggningen mot söder och fortsätter söderut som ett ca 0,3 - 0,4 m tjockt marklager.
- 26 - 35 Lervallen slutar mot kraftig mur i kalkbruk (övre nivå +11,62, undre nivå under +10,00, ej grävt djupare).
På norra sidan av muren:
- 0 - 1,5 fyllnadsmassor
1,5 - 2,6 påförd lera
2,6 - 2,8 torvlager (lagret avgrävt vid muren)
2,8 - orörd lera
- 38 0 - 1,0 fyllnadsjord
1,0 - 2,8 omrörd lera med vass, mörkbruna torvpartier i leran. Grävningen slutar här.
Vid ca 1,5 under markytan rustbädd av liggande och stående virke (stockar).

DIKE VIII

- ca 4 - 14 Cementplatta på ca 1,3 m under markytan (golv i sentida byggnad), under plattan 0,2 m påförd lera, där-
under 0,3 m svart mylla på prörd lera. Diket grävt
endast ca 14 m.

SAMMANFATTNING

Rester av befästningsanläggningar och därtill hörande konstruktioner påträffades i följande provdiken:

Dike	II:24-34	Två parallella murar, del av kasematt
"	III:30-35	Pålar (tillhör ev befästning)
"	IV:26-37	Murar, del av kasematt och flank
"	V:30-39	Mur, del av flank
"	VI:26-38	Mur, del av flank
"	VI:50-57	Rustbädd av stockar med jordvall, ev del tenalj
"	VII:16-20	Pålar och risbädd
"	VII:26-35	Mur, del av flank

Beträffande övriga murrester och pålar kunde det inte med säkerhet avgöras om dessa tillhört befästningen.

Norr om befästningsmurarna fanns på flera ställen djupt liggande lager (ner till åtminstone ca 4,5 m under markytan) med starkt

jordblandad lera som tyder på att vallgraven varit belägen här. Lösfynden utgjordes av ett tiotal keramikskärvor (fajans och rödgods) och enstaka kritpipsfragment från 1600-1700-tal. Dessutom hittades djurben.

Fynden gjordes i dike II:28-32 partiet mellan murarna (keramik, kritpipsfragment, djurben) samt i delar av vallgraven som påträffades i norra delen av undersökningsområdet (djurben, kritpipsfragment).

Mona Lorentzson

GÖTEBORGS ARKEOLOGISKA MUSEUM

Arkeologiska undersökningar i Göteborgs
innerstad - rapport.

Redaktion: Eva Jönsson Kihlberg
Inger Redebratt

Redigering: Eva Jönsson Kihlberg

Foto: Lars Noord, där inget annat anges

Teckningar och
renritning: Ferenc Schwetz

Utskrift och
montering: Inger Redebratt

Lay out: Eva Jönsson Kihlberg
Inger Redebratt

De arkeologiska fynden och övrigt undersökningsmaterial
förvaras på Göteborgs historiska museum.

Göteborgs arkeologiska museum i maj 1988